

Lastenboek Add-on ECO

Versie 1.0

22/09/2026

1 Algemene informatie

1.1 WAT IS GROENGEK(L)EURD ADD-ON ECO?

GroenGek(l)eurd add-on ECO is een aanvullende module op het onafhankelijke GroenGek(l)eurd-basis kwaliteitslabel, waarmee professionele, ecologische tuin/groenaannemers op een transparante manier hun vakbekwaamheid en professionalisme kunnen aantonen tegenover particuliere en private klanten, de sector en de samenleving algemeen. De add-on ECO module bevat beoordelingsrichtlijnen waarmee ecologische tuinaannemers zich kunnen onderscheiden op een transparante, professionele en duurzame manier van andere dienstverleners in de tuin- en groensector. De tuinaannemer kan zich hiermee profileren naar de klant toe als een betrouwbaar en gekwalificeerd bedrijf, dat expliciet kiest voor een ecologische manier van werken.

De beoordelingsrichtlijnen in dit lastenboek zijn tot stand gekomen door samenwerking tussen de onderzoeksinstelling Viaverda en de vakverenigingen voor tuinaanleg.

Dit lastenboek omvat richtlijnen in de volgende thema's :

- Transparantie: De groenaannemer heeft een duidelijke ecologische visie en informeert zijn klanten over te verwachten ontwikkelingen en beheer van het terrein.
- Vakbekwaamheid: volgde de groenaannemer een degelijke ecologische opleiding en schoolt hij/zij zich regelmatig bij.
- Aandacht voor milieu: Dit omvat een set van richtlijnen rond beplanting, bodem en water, materiaalgebruik en beheer.

Groengekeurd vzw beheert het lastenboek dat de kwaliteitseisen van het GroenGek(l)eurd basiskwaliteitslabel en deze add-on ECO vastlegt. Deze vzw is een partnerschap tussen het Viaverda, en sectororganisaties Groen Groeien events, AVBS en VBTL.

De onafhankelijkheid van het kwaliteitslabel wordt gewaarborgd doordat de audits worden uitgevoerd door een onafhankelijke certificeringsinstantie (OCI). Deze manier van werken garandeert een objectieve beoordeling van de kwaliteitsparameters voor elke tuinaannemer die het label wil behalen én volledige transparantie naar de klant.

1.2 VOOR WIE IS GROENGEK(L)EURD ADD-ON ECO?

De module add-on ECO is een uitbreiding op het GroenGek(l)eurd-basiskwaliteitslabel, en kan door elk bedrijf behaald worden dat slaagde voor de audit van dit GroenGek(l)eurd-basiskwaliteitslabel. Alle bepalingen van het basislastenboek gelden immers ook voor dit lastenboek. Het is wel mogelijk om de audit voor zowel het GroenGek(l)eurd-basis als voor deze add-on ECO op 1 dag te laten doorgaan.

Het label is voor iedereen die zich professioneel bezighoudt met ecologische tuinaanleg en zich wenst te onderscheiden in de sector met zijn ecologische aanpak. Dit omvat zowel de eenmanszaken, alsook de kleine of grote KMO's. Omdat een ecologische tuinaannemer verwacht wordt om een goede achtergrondkennis van o.a. ecologische basisprincipes, bodemkwaliteit/bodemleven, plantenkennis, vegetatiekunde, graslandbeheer, bomenbeheer, duurzaam ontwerp, ... te bezitten, wordt van de add-on ECO houders verwacht dat ze minimaal 80u opleiding in deze thema's gevolgd hebben. Daarnaast wordt ook ingezet op regelmatige bijscholing.

1.3 WAT ZIJN DE VOORDELEN VAN GROENGEK(L)EURD ADD-ON ECO?

Dit kwaliteitslabel biedt verschillende voordelen voor zowel de klant, de tuinaannemer zelf als de sector van tuinaanneming:

- Verbeteren van bedrijfsprocessen om ecologisch te werken
- Aantonen van ecologische professionaliteit op een transparante manier
- Pro-actieve houding
- Aantrekken van potentiële nieuwe klanten of het niet mislopen van klanten (zoals overheid)
- Versterken van de reputatie van het bedrijf
- Versterken van de reputatie van de sector van ecologische groen- en tuinaanleg die naar een hoger kwaliteitsniveau wordt getild
- Zichtbaar maken van inspanningen

Daarnaast biedt GroenGek(l)eurd ook een aantal diensten aan zijn certificaathouders:

- Publiciteit van het certificaat en zijn labelhouders via de website, vakmagazines, sociale media en opdrachtgevers
- Gebruik van het logo van de add-on ECO voor communicatie met klanten
- Administratieve ondersteuning
- Coaching voor het verbeteren van bepaalde bedrijfsprocessen
- Een netwerk van gelijkgestemde co(ncu)llega's om ervaringen mee uit te wisselen

1.4 HOE KAN GROENGEK(L)EURD ADD-ON ECO BEHAALD WORDEN?

Je laten certificeren bij GroenGek(l)eurd is heel eenvoudig. Je vraagt een certificatie audit aan bij een onafhankelijke controle instelling (OCI). Deze instelling stuurt je een offerte voor een audit die binnen de 3 maanden ingepland wordt. Het is ook mogelijk om Groengekleurd vzw te contacteren, dan wordt de audit aangevraagd voor u.

Deze audit is een administratieve audit gecombineerd met een bedrijfsbezoek. Tijdens deze audit worden verschillende criteria qua transparantie, vakbekwaamheid, en verschillende milieu aspecten getoetst. Deze criteria komen verder aan bod in hoofdstuk 2.

De audits voor GroenGek(l)eurd basis en de add-on ECO mogen op dezelfde dag doorgaan, of de audit kan later doorgaan. Indien later, is de geldigheidsduur van de add-on beperkt tot de geldigheidsduur van het hiermee verbonden certificaat voor het basislastenboek.

Volgende Onafhankelijke Controle Instellingen kunnen gecontacteerd worden om GroenGek(l)eurd te behalen:

CKcert
Industriepark Zwijnaarde 3A
9052 Zwijnaarde
Tel: 09/330 10 21
info@ckcert.be
www.ckcert.be

Certalent
Willem De Croylaan 48
3001 Heverlee
Tel: 016 31 09 22
info@bdb.be
www.bdb.be

1.5 HOE VERLOOPT EEN ONAFHANKELIJK AUDITBEZOEK?

De audit zal uitgevoerd worden door een onafhankelijke certificeringsinstantie (OCI), zodat de kwaliteit gehandhaafd blijft. Een audit duurt ongeveer 1u en bestaat uit de controle van een aantal documenten, het steekproefgewijs bekijken van enkele projectdossiers, een rondgang op de bedrijfssite en een bevraging van de tuinaannemer over beschikbare kennis. Ter voorbereiding van de audit kan de kandidaat alle noodzakelijke bewijsstukken (telkens aangegeven per richtlijn indien het documenten betreft) reeds verzamelen.

De OCI zal u de behaalde score mededelen. Indien u de vereiste minimumscore behaalt, zal de OCI u het certificaat verlenen. Pas dan mag u als bedrijf het GroenGek(l)eurd Add-on ECO logo gebruiken.

Bij tekortkomingen (non-conformiteiten) heeft men bij een eerste audit 3 maanden de tijd om deze in orde te brengen. Als er bewezen is dat deze punten opgelost zijn, kan men alsnog het certificaat verkrijgen. Bij een audit voor herkeuring bedraagt deze termijn 1 maand.

1.6 SCORE SYSTEEM EN RESULTAAT

De richtlijnen in dit lastenboek werden, conform GroenGek(l)eurd-basis, opgedeeld in “major”, “minor” en ECO-richtlijnen, waar volgende betekenis aan gekoppeld wordt:

- Major: Het bedrijf moet verplicht voldoen aan deze richtlijn. Alle richtlijnen onder transparantie en vakbekwaamheid worden als major beschouwd. Bij de richtlijnen voor “aandacht voor milieu” moeten ze toegepast worden in elk project.

- Minor: Het bedrijf dient in orde te zijn met 80 % van deze richtlijnen. Deze richtlijnen worden in dit lastenboek niet gebruikt.
- ECO-richtlijn: deze richtlijnen moeten toegepast worden in 80 % van de projecten die bekeken worden onder “aandacht voor milieu”.

Tijdens de audit worden enkel projecten van de laatste 4 jaar bekeken bij een herkeuring, of van het laatste jaar bij een initiële audit. De tuinaannemer mag 3 projecten voorbereiden, maar de auditor mag ook andere projecten bekijken.

1.7 HOELANG DUURT EEN ERKENNING?

Zowel GroenGek(l)eurd-basis als deze add-on ECO zijn telkens geldig voor een termijn van 3 jaar. Er wordt dus ook om de 3 jaar een onafhankelijke audit uitgevoerd. Indien de audit voor de add-on ECO later plaats vindt dan deze voor GroenGek(l)eurd-basis, is de geldigheidsduur van de add-on ECO beperkt tot de geldigheidsduur van het hiermee verbonden certificaat voor het basislastenboek.

Daarnaast wordt ook jaarlijks bij 10 % van de certificaathouders een onaangekondigde audit uitgevoerd. Dit systeem garandeert een blijvende kwaliteit en professionaliteit van de certificaathouders.

Het niet naleven van dit lastenboek door certificaathouders zal leiden tot de intrekking van het certificaat.

2 Checklist met richtlijnen

	Niveau	Aanleg	Onderhoud	Hoe aan te tonen
0. Het certificaat van het lastenboek GroenGek(leurd) basis moet behaald worden alvorens deze add-on kan gecertificeerd worden	Major	x	x	Certificaat basislabel of akkoord van de auditor
1. Transparantie ecologische werking				
a. Bedrijf				
TE1. (Uitbreiding op T1- basis): Uitgeschreven ecologische visie. Versterking en behoud van biodiversiteit (natuurwaarden) dient de basis te zijn van de bedrijfsvisie.	Major	x	x	Via de website of beschikbaar document
b. Verkoop				
TE2. Klanten worden geïnformeerd over beginfase, streefbeeld, en de te verwachten natuurlijke ontwikkelingen qua groeiwijze en de volwassen grootte van de beplanting. Zo worden verrassingen en onnodige ingrepen nadien vermeden.	Major	x		Offerte met plantenlijst waar de gevraagde informatie bij vermeld staat. Bij een samenwerking met een tuinarchitect, laat de tuinaannemer deze informatie doorstromen naar de klant.
TE3. Elk ontwerp en uitvoeringsplan is beheergericht en wordt geleverd met beheerlijnen of een beheerplan, zodat de tuin zich op de gewenste manier kan ontwikkelen en de klant de onderhouds-inspanningen en -kosten op langere termijn kan inschatten. Indien enkel tuinonderhoud wordt gedaan, wordt de klant geïnformeerd over het beheer en streefbeeld van de verschillende biotopen.	Major	x	x	Richtlijnen bij gerealiseerde projecten, met een onderhoudsfiche per biotoop in een tuin voor enkel beheerder: factuur die dat aantoonst dmv korte omschrijving Ook een naslagwerk van het uitgevoerde werk kan als bewijs dienen
2. Vakbekwaamheid ecologische tuinaannemer				
VE1. Bij een eerste audit: De tuinaannemer heeft minimaal 80u opleiding gevolgd in diverse ecologische thema's.	Major	x	x	Certificaat van opleiding(en)

VE2. Bij herkeuring: De tuinaannemer volgt minimaal 30 uur bijscholing over 3 jaar in een ecologisch thema	Major	x	x	Deelname attesten van de gevolgde bijscholingen
3. Aandacht voor milieu 3.1: Beplanting				
BP1. Bestaande, waardevolle en gezonde begroeiingen worden in een tuin behouden, in het bijzonder begroeiingen met een hoge biodiversiteitswaarde, historische, ruimtelijke of esthetische kwaliteit.	ECO-richtlijn	X	X	- Inventarisatie van bestaande toestand biodiversiteit voor de werken: oplijsting soorten, kroonbedekking bomen en struiken, eventuele waarnemingen speciale soorten - Bij kappen van bomen waarvoor geen vergunning nodig is of verwijderen van andere ecologische elementen: grondige motivatie
BP2. Het tuinbeheer schept ruimte voor natuurlijke processen en laat deze bewust toe : Dynamische vaste plantenborders, principes van wijkers en blijvers, evolutie van onderbeplanting bij groei bomen, spontane opwas, ruimte voor vogels, insecten en andere fauna om zich te nestelen ...	ECO-richtlijn		x	Foto's met de evolutie van tuinen of tuinbiotopen over de verschillende jaren
BP3. (Uitbreiding op M5 - basis): Maatregelen ter bevordering van biodiversiteit en ecologie bij aanleg (min 4 maatregelen): - Structuurdiversiteit - Zoveel mogelijk inheems (minimum 50 % op het aantal soorten of de oppervlakte) - Enkelbloemige planten met nectar en pollen - Jaarrond bloei - Bodembedekkende planten en/of afdek materiaal/mulching als onkruidbeheersing - Waterelement	Major	x		Beplantingsplannen met soortenlijsten, aanduiding van bloeihoogte, hoogte beplanting en oorsprong soorten Ontwerpschets

- Specifieke waardplanten				
BP4. Bij de keuze van bomen, struiken en andere planten wordt rekening gehouden met de plaats die ze zowel boven- als ondergronds in hun volgroeid stadium innemen.	Major	x		Plantenlijst met verwachte grootte van bomen en struiken
BP5 (Uitbreiding op M3-basis). De wettelijke regels rond aantal m ² verharding worden gerespecteerd, maar er wordt nog verder gegaan. Bij elk project wordt geëvalueerd welke verharding noodzakelijk is.	Major	x		In 3 projecten wordt toegelicht hoe de hoeveelheid verharding beperkt werd in het uiteindelijke plan
BP6. Een kort grasveld bestaat bij voorkeur uit verschillende soorten grassen en kruiden die het klimaatbestendiger maken. Als voor grasveld gekozen wordt, neemt het niet meer dan de helft van de tuin in beslag. Bemesting is overbodig, inwerken van compost kan het bodemleven wel bevorderen.	ECO-richtlijn	x	x	Aankoopfactuur gras-kruidenmengsel, beplantingsplan met oppervlakte grasveld. Indien gewenste toestand door beheer bereikt wordt, aantonen door fotomateriaal, gebiedsinventarisatie, mondelinge argumentatie/toelichting
3.2 Bodem, water				
BW1. In plantvakken is de bodem bedekt met vegetatie en waar nodig eventueel een gepaste, natuurlijke/organische mulchlaag of lokale gerecycleerde materialen (zoals steenpuin) totdat de beplanting is dichtgegroeid.	Major	x		Plantenlijsten, foto's, facturen
BW2. Bodems worden, indien nodig, structureel en op een milieuvriendelijke manier verbeterd of gesaneerd, zodat frequente ingrepen zoals verstoren, bemesten en bekalken overbodig worden. Beplanting en plantenkeuze gebeurt in functie van bodemtype (en –samenstelling).	Major	x	x	Plantenlijsten Bewijs van bodemanalyse/check van bodemtoestand
BW3. Nieuwe verharding, inclusief de ondergrond, is waar mogelijk waterdoorlatend. Hemelwater op gesloten verharding wordt afgeleid naar plantvakken of naar een lokaal opvang-, recuperatie- en/of infiltratiesysteem. Beheer is afgestemd op het waterdoorlatend houden van de halfverharding.	ECO-richtlijn	x	x	Aankoopfacturen van halfverharding Beheerplan of –fiche Oppervlakten niet-overdekte constructies, verhardingen en waterdoorlaatbaarheid in m ² weergegeven, incl.

				Bufferend volume (m ³) + afwateringen op plan weergeven
BW4. Berekening gebeurt zo zuinig mogelijk en enkel met hemelwater, ook bij gebruik van (automatische) berekeningssystemen voor daktuinen en verticale tuinen. Met uitzondering van aanplantperiode waar gietmaatregelen gewenst kunnen zijn om uitval te voorkomen.	ECO-richtlijn	x	x	Beheerplan- of onderhoudsfiche
BW5. Tuinverlichting is functioneel en schijnt neerwaarts om dieren als vleermuizen en nachtuilen niet te storen.	ECO-richtlijn	x		Infobrochure aan tuineigenaar of het ontwerpplan + verlichtsplan , incl. beeld van armaturen
BW6. Poelen, (zwem)vijvers, grachten, ... hebben schuine, ondiepe oeverzones die gunstig georiënteerd zijn. Indien geen ruimte voor schuine oever: fauna-uitstapplaats.	Major	x		Foto of doorsnede op plan
BW7. Grondverzet en grondtransport wordt tot een minimum beperkt.	ECO-richtlijn	x		Schriftelijk resultaat van bodemcheck of –analyse, fotomateriaal als bodemanalyse Fotomateriaal dat aantoont dat de weersomstandigheden en terreinsituatie gunstig zijn
3.3 Materiaalgebruik				
MG1: Het materiaalgebruik volgt de principes “Reuse, reduce, recycle”. Minstens 1 van deze 3 wordt in elk project toegepast. - Major	Major	x	x	Facturen van gebruikte materialen waarvan de duurzaamheid aangetoond werd, energieverbruik van elektrische apparaten gebruikt in diverse projecten, hergebruikte materialen
3.4 Beheer				
BH1. Afgestorven plantendelen blijven tot aan het voorjaar staan/liggen, tenzij op gras of verharding. Zones met dood hout worden zoveel mogelijk geïntegreerd.	ECO-richtlijn		x	Fotomateriaal van verschillende tuinen (op datum)
BH2. Het tuinbeheer is gericht op het bewaken van het ecologisch evenwicht ter preventie van	Major		x	(Digitale) registratie van fytoproducten. Enkel

ziekten en plagen, en op een gezond bodemleven. Hierdoor wordt het gebruik van bestrijdingsmiddelen maximaal vermeden wordt. Gewasbeschermingsmiddelen zijn een laatste redmiddel en biologisch. - Major				biologische producten zijn toegestaan.
BH3. Gevallen bladeren worden ter plaatse verwerkt: in de borders laten liggen, onder de boomspiegel, verwerken in (blad)compost,..	ECO-richtlijn		x	Fotomateriaal
BH4. Bij hooiland wordt het aantal maaibeurten per jaar bepaald door het ecologisch streefbeeld.	ECO-richtlijn		x	Via fotomateriaal, en soortinventarisatie die kan aantonen in welke graslandfase het terrein zich bevindt.
BH5. Geschoren hagen die daarvoor geschikt zijn, mogen zich ontwikkelen tot bloeiende losse hagen.	ECO-richtlijn		x	Fotomateriaal

3 Toelichting richtlijnen

3.1 TRANSPARANTIE

- **TE1. (Uitbreiding op T1- basis): Uitgeschreven ecologische visie. Versterking en behoud van biodiversiteit (natuurwaarden) dient de basis te zijn van de bedrijfsvisie. - Major**

De basis van de bedrijfsvisie van de tuinaannemer is een sterke ecologische visie waarin de versterking en het behoud van biodiversiteit (natuurwaarden) naar voor komen. Deze visie kan kenbaar gemaakt worden via de website van de tuinaannemer, of een document dat mee aan klanten kenbaar gemaakt wordt (bv. bij de offerte).

- **TE2. Klanten worden geïnformeerd over beginfase, streefbeeld en de te verwachten natuurlijke ontwikkelingen qua groeiwijze en de volwassen grootte van de beplanting. Zo worden verrassingen en onnodige ingrepen nadien vermeden. - Major**

Een natuurlijke tuin functioneert best wanneer alle planten kunnen uitgroeien tot hun volwassen grootte. De tuinaannemer informeert zijn klanten over de beginfase, het streefbeeld, de te verwachten natuurlijke ontwikkelingen qua groeiwijze, het beheer en de volwassen grootte van de beplanting. Op die manier kunnen verrassingen en onnodige snoei-beheer nadien vermeden worden. Dit wordt aangetoond aan de hand van de plantenlijst waar de verwachte grootte en eventueel groeisnelheid per plant vermeld staat.

- **TE3. Elk ontwerp en uitvoeringsplan is beheergericht en wordt geleverd met beheerrichtlijnen of een beheerplan, zodat de tuin zich op de gewenste manier kan ontwikkelen en de klant de onderhouds- inspanningen en -kosten op langere termijn kan inschatten - Major**

De tuinaannemer stelt elk ontwerp en uitvoeringsplan beheersgericht op en levert beheerrichtlijnen of een beheerplan aan de klant zodat de tuin zich op de gewenste manier kan ontwikkelen, en zodat de klant de onderhouds- en inspanningskosten op langere termijn kan inschatten. Een voorbeeld van de richtlijnen bij een gerealiseerd project worden voorgelegd, met een onderhoudsfiche per biotoop in een tuin. Voorbeelden van dergelijke onderhoudsfiches per tuinbiotoop kunnen teruggevonden worden op de website van [Tuinrangers](#). Indien enkel het beheer uitgevoerd wordt door de tuinaannemer, dient een factuur voorgelegd te worden die die richtlijnen aantoont door middel van een korte omschrijving.

3.2 VAKBEKWAAMHEID

- **VE1: De tuinaannemer heeft een opleiding van minimaal 80u gevolgd waar ecologisch werken aan bod komt (lijst van opleidingen definiëren) - Major**

De tuinaannemer toont aan via deelname attesten dat hij/zij minimaal 80u opleiding heeft gevolgd in diverse ecologische thema's. Deze opleiding kan 1 volledig traject zijn, maar kan ook bestaan uit diverse aparte korte opleidingen die samen 80u vormen. De 80u worden over een looptijd van 5 jaar verzameld.

De thema's beslaan o.a. ecologische basisprincipes, bodemkwaliteit/bodemleven, plantenkennis, vegetatiekunde, graslandbeheer, bomenbeheer, duurzaam ontwerp, poelen en zwembijvers, leefgebieden voor dieren, invasieve planten, groendaken en gevelgroen, stadsnatuur, alternatieve onkruidbestrijding, herkennen van ziekten/plagen/nuttigen,... Deze lijst is niet limitatief, maar er dient wel aangetoond te worden dat minimaal 5 verschillende thema's uit deze lijst werden behandeld.

Volgende opleidingen komen reeds volledig in aanmerking:

- Bachelor groenmanagement, 3-jarige opleiding
- Bachelor landschaps- en tuinarchitectuur, 3-jarige opleiding
- Ecologische tuin- en landschapsinrichting, meer dan 20 lesdagen
- Opleiding biodiversiteit in groenzones voor professionals.
- Andere opleidingen en vormingen met focus op ecologische tuinaanleg en -beheer

Een certificaat van de gevolgde opleiding(en) dient voorgelegd te worden.

- **VE2. De tuinaannemer volgt minimaal 30u over 3 jaar aan bijscholingen, in een ecologisch thema) - Major**

De tuinaannemer volgt minimaal 30 uur bijscholing over 3 jaar in 3 verschillende ecologische thema's. Dit kunnen o.a. zijn: waterpasserende verhardingen, sortiment, bodemkwaliteit, bovengronds infiltreren, aanleg en beheer van bloemenweiden, herkennen en beheer van invasieve exoten, aanleg van (zwem)vijvers,... De aannemer dient een attest van de gevolgde opleiding voor te leggen, waarop de titel van de opleiding vermeld wordt, de datum, het aantal uur en de naam van de werknemer. Deze attesten worden goedgekeurd door Groengekleurd vzw 1 week voor de audit. Groengekleurd vzw brengt de certificeringsinstantie op de hoogte van het resultaat.

3.3 AANDACHT VOOR MILIEU

3.3.1 Beplanting

- **BP1. Bestaande, waardevolle en gezonde begroeiingen worden in een tuin behouden, in het bijzonder begroeiingen met een hoge biodiversiteitswaarde, historische, ruimtelijke of esthetische kwaliteit. – ECO-richtlijn**

De tuinaannemer behoudt bestaande, waardevolle en gezonde begroeiingen in de tuin van de klant, in het bijzonder begroeiingen met een hoge biodiversiteitswaarde, historische, ruimtelijke of esthetische kwaliteit. Hij toont dit aan door een inventarisatie van de bestaande toestand van de biodiversiteit van voor de werken voor te leggen waarin de aanwezige soorten, de kroonbedekking van de bomen en struiken, alsook eventuele waarnemingen van speciale soorten opgelijst worden. Bij het kappen van bomen waarvoor geen vergunning vereist is of het verwijderen van andere ecologische elementen dient een grondige motivatie gegeven worden aan de klant.

- **BP2. Het tuinbeheer schept ruimte voor natuurlijke processen en laat deze bewust toe : Dynamische vaste plantenborders, principes van wijkers en blijvers, evolutie van onderbeplanting bij groei bomen, spontane opwas, ruimte voor vogels, insecten en andere fauna om zich te nestelen ... - ECO-richtlijn**

De tuinaannemer zorgt ervoor dat natuurlijke processen ruimte krijgen en bewust toegelaten worden in het tuinontwerp: dynamische vaste plantenborders, principes van wijkers en blijvers, evolutie van onderbeplanting bij groei bomen, spontane opwas, ruimte voor vogels, insecten en andere fauna om zich te nestelen,... De tuinevolutie van verschillende projecten dient mondeling toegelicht te worden, eventueel aangevuld met enkele foto's over verschillende jaren heen.

- **BP3. (Uitbreiding op M5 – basis): Maatregelen ter bevordering van biodiversiteit en ecologie bij aanleg (minimum 4 maatregelen) - Major**

De tuinaannemer past minimaal 4 maatregelen uit onderstaande lijst toe:

- Structuurdiversiteit
- Zoveel mogelijk inheemse (minimum 50 % van de soorten of van de totale oppervlakte)
- Enkelbloemige planten met nectar en pollen
- Jaarrond bloei
- Bodembedekkende planten en/of afdek materiaal/mulching als onkruidbeheersing : afdekmaterialen zijn losse, lokale en organische materialen die binnen een termijn van 5 jaar afgebroken zijn. Wordt enkel tijdelijk toegepast tussen de beplanting met als doel om onkruiden te onderdrukken totdat de gewenste beplanting volledig dichtgegroeid is.
- Watelement
- Specifieke waardplanten

Hiermee wordt nog een stap verder gegaan dan richtlijn M5 uit het basislastenboek. Deze maatregelen worden aangetoond aan de hand van de beplantingsplannen met soortenlijsten, waarin ook de bloeihoogte vermeld staat, alsook de hoogte van de beplanting en de oorsprong van de soorten.

- **BP4. Bij de keuze van bomen, struiken en andere planten wordt rekening gehouden met de plaats die ze zowel boven- als ondergronds in hun volgroeid stadium innemen. - Major**

De tuinaannemer houdt bij zijn keuze van bomen, struiken en andere planten rekening met de plaats die ze boven- en ondergronds in hun volgroeid stadium innemen. Voldoende bovengrondse groeiruimte voorkomt onnodig snoeiwerk en groenafval. De tuinaannemer vermijdt kandelaren van bomen, veelvuldig scheren van hagen, type 1 bomen in te kleine tuinen,... Er wordt voor plantgoed gekozen die zijn natuurlijke gang kan gaan bij de ontwikkeling. Dit wordt aangetoond aan de hand van een plantenlijst met de verwachte grootte van de gebruikte bomen en struiken.

- **BP5 (Uitbreiding op M3 – basis). De wettelijke regels rond aantal m² verharding worden gerespecteerd, maar er wordt nog verder gegaan. Bij elk project wordt**

geëvalueerd welke verharding noodzakelijk is en er wordt gestreefd naar 70 % levend groen. - Major

In 3 projecten wordt toegelicht op de ontwerpplannen/schets hoe bij ontwerp en aanleg de hoeveelheid verharding beperkt werd in het uiteindelijke plan. De wettelijke norm qua verharding (M3 – basis) wordt niet overschreden.

- **BP6. Een kort grasveld bestaat bij voorkeur uit verschillende soorten grassen en kruiden die het klimaatbestendiger maken. Als voor grasveld gekozen wordt, neemt het niet meer dan de helft van de tuin in beslag. Bemesting is overbodig, inwerken van compost kan het bodemleven wel bevorderen. - ECO-richtlijn**

De tuinaannemer zorgt dat indien voor een grasveld gekozen wordt, dat dat grasveld niet meer dan de helft in beslag neemt. Het grasveld bestaat dan bij voorkeur uit verschillende soorten grassen en kruiden die het klimaatbestendiger maken. Kalenderbemesting is niet toegestaan, het bodemleven kan wel bevorderd worden door het inwerken van compost. Dit wordt aangetoond door de aankoopfactuur van een gras-kruidenmengsel voor te leggen samen met het beplantingsplan waarop de oppervlakte aan grasveld staat. Indien de gewenste toestand door beheer bereikt wordt, dan kan dit aangetoond worden aan de hand van fotomateriaal, gebiedsinventarisatie of mondelinge toelichting.

3.3.2 Bodem en water

- **BW1. In plantvakken is de bodem bedekt met vegetatie en waar nodig eventueel een gepaste, natuurlijke/organische mulchlaag of lokale gerecycleerde materialen (zoals steenpuin) totdat de beplanting is dichtgegroeid. – Major**

Afdekmaterialen zijn losse, lokale en organische materialen die binnen een termijn van 5 jaar afgebroken zijn. Ze worden enkel tijdelijk toegepast tussen de beplanting met als doel om onkruiden te onderdrukken totdat de gewenste beplanting volledig dichtgegroeid is. Er kan ook gebruik gemaakt worden van lokale gerecycleerde materialen (zoals gebroken steenpuin). Deze richtlijn heeft als voordeel dat onkruidgroei de eerste jaren sterk onderdrukt wordt, en dat de verdamping vanuit de bodem sterk beperkt wordt.

Dit kan aangetoond worden door facturen voor aangelegde tuinen en fotomateriaal.

- **BW2. Bodems worden, indien nodig, structureel en op een milieuvriendelijke manier verbeterd of gesaneerd, zodat frequente ingrepen zoals verstoren, bemesten en bekalken overbodig worden. Beplanting en plantenkeuze gebeurt in functie van bodemtype (en –samenstelling) – Major**

Met deze richtlijn toont de tuinaannemer aan dat hij/zij inzet op een hoge chemische, fysische en biologische bodemkwaliteit bij zowel aanleg als beheer. Een goede chemische bodemkwaliteit omvat een evenwichtige nutriëntenbalans waarbij niet enkel rekening wordt gehouden met N, P en K, maar ook met sporenelementen, pH en organische koolstofgehalte. Een goede fysische bodemkwaliteit zet in op het voorzien van een zuurstofrijke bodem, een

goede aggregaatstabiliteit en het klei-humuscomplex. De biologische bodemkwaliteit wordt verder bevorderd door zo weinig mogelijk bodemverstoring. Er kan tijdens aanlegwerken wel ingezet worden op bv. een eenmalige diepe ingreep om verdichte lagen te doorbreken. Ook het toedienen van organisch materiaal zorgt voor een goed watervasthoudend vermogen en voedsel voor bodemleven. Belangrijk is wel om de beplanting steeds te kiezen in functie van het bodemtype, nl. klei/leem/zand, vochtigheidsgraad, pH en nutriëntenrijkdom .

De tuinaannemer kan dit toelichten aan de hand van uitgevoerde bodemanalyses of een bodemcheck per project, en de toegepast aanpak. Jaarlijkse bemesting of bekalking in een project worden niet toegelaten, tenzij dit goed gestaafd wordt.

- **BW3. Nieuwe verharding, inclusief de ondergrond, is waar mogelijk waterdoorlatend. Hemelwater op gesloten verharding wordt afgeleid naar plantvakken of naar een lokaal opvang-, recuperatie- en/of infiltratiesysteem. Het beheer is afgestemd op het waterdoorlatend houden van de halfverharding. – ECO-richtlijn**

Deze richtlijn gaat verder op BP5, waarbij enkel noodzakelijke verharding wordt aangelegd. Deze verharding is dan of waterdoorlatend, of het hemelwater dat ervan afstroomt wordt lokaal opgevangen zodat het rioolstelsel niet belast wordt. Bij het beheer van de waterdoorlatende verharding, wordt ingezet op het voorkomen van dichtslibbing. Dit kan gestaafd worden met aankoopfacturen van waterdoorlatende verharding en beheerplannen of fiches van een terrein. Ook een overzicht van de oppervlakte niet-overdekte constructies, verhardingen en waterdoorlatende verhardingen met het bijhorende bufferende volume aan infiltratievoorzieningen, zoals beschreven in de Gewestelijke Stedelijke hemelwaterverordening, kan dit staven.

- **BW4. Beregening gebeurt zo zuinig mogelijk en enkel met hemelwater, ook bij gebruik van (automatische) beregeningssystemen voor daktuinen en verticale tuinen. Met uitzondering van aanplantperiode waar gietmaatregelen gewenst kunnen zijn om uitval te voorkomen. - ECO-richtlijn**

Beplanting in volle grond wordt enkel gegoten na de aanplant, waarbij dit voor bomen tot 2 jaar tot na de aanplant mogelijk is. Beplanting in daktuinen en verticale tuinen kan wel een regelmatige beregening ontvangen, maar hiervoor wordt enkel gebruik gemaakt van regenwater. Dit kan aangetoond worden met een beheerplan of fiche, maar ook via aankoopfacturen of een ontwerp van een beregeningssysteem.

- **BW5. Tuinverlichting is functioneel en schijnt neerwaarts om dieren als vleermuizen en nachtuilen niet te storen. – ECO-richtlijn**

Tuinverlichting wordt tot een minimum beperkt en is vooral neerwaarts gericht. Dit kan de tuinaannemer staven via een verlichtingsplan van de tuin en foto's van de armaturen, of een informerende brochure aan de terreineigenaar indien deze zelf voor de verlichting zorgt.

- **BW6. Poelen, (zwem)vijvers, grachten, ... hebben schuine, ondiepe oeverzones die noordwestelijk georiënteerd zijn. Indien er geen ruimte is voor een schuine oever wordt een fauna-uitstapplaats voorzien – Major**

Watelementen kunnen een grote meerwaarde vormen voor amfibieën en andere fauna, mits ze correct aangelegd worden. Door kleine ingrepen zoals een schuine oever op de noordwestelijke oever of een fauna-uitstapplaats voor o.a. egels wordt deze meerwaarde verankerd. Dit kan aangetoond worden met een doorsnede van de watelementen op het ontwerp, of fotomateriaal.

- **BW7. Grondverzet en grondtransport wordt tot een minimum beperkt. – ECO-richtlijn**

Er wordt getracht om bij aanlegwerken de grond zoveel mogelijk ter plaatse te houden, zodat grondtransporten beperkt worden. Dit houdt immers steeds een risico in naar verspreiding van contaminatie of invasieve exoten, en vermengt ook bodems afkomstig van verschillende locaties.

Indien er toch wordt beslist om grond af te voeren, gebeurt dit op basis van een bodemanalyse of –check (bv met penetrometer). Wordt aanvulgrond (teelaarde) gebruikt, dan is deze aangepast aan het bodemtype en met kwaliteitsgarantie.

3.3.3 Materiaalgebruik

- **MG1: Het materiaalgebruik volgt de principes “Reduce, reuse, recycle”. Minstens 1 van deze 3 wordt in elk project toegepast. - Major**

Ecologisch tuinaanleg en -beheer zet ook in op duurzaam materiaalgebruik waarbij de milieu-impact van deze materialen wordt geminimaliseerd. Hiervoor worden de principes van duurzame afvalverwerking toegepast waarbij eerst wordt ingezet op het verminderen van milieu-impact bij de bron door bv. verminderd energie- en watergebruik of minder verpakkingen, daarna op het hergebruik van materialen voor andere doeleinden en finaal op het recycleren van materialen.

Voor tuinaanleg en beheer kan dit volgende zaken omvatten, maar deze lijst is niet limitatief:

- Elektrische apparaten (vijverpompen, verlichting,...) gebruiken zo weinig mogelijk energie. Het gebruik ervan wordt beperkt tot wat noodzakelijk is. Dit kan aangetoond worden via de technische fiches van toestellen (energieverbruik en energielabel), foto's van geïnstalleerde toestellen, uitleg of schema over de ingestelde gebruiksduur/timers,...
- Materialen worden zoveel mogelijk in hun natuurlijke vorm gebruikt, zonder bijkomende bewerkingen zoals polijsten, verven, ... Dit beperkt de milieukost. Dit kan aangetoond worden via productfiches en foto's van de huidige staat.

- Het verspreiden van microplastics in de tuinen wordt zoveel mogelijk beperkt, o.a. door in te zetten op bosmaaier met het mes i.p.v. draad
- Gebruikte materialen en producten zijn niet-giftig, gerecycled of recycleerbaar. Ze zijn zoveel mogelijk afkomstig van lokale, regionale of landelijke fabrikanten en leveranciers die cradle-to-cradle en CO₂-neutraal werken. Facturen van leveranciers en productfiches kunnen dit aantonen, of relevante duurzaamheidscertificaten van de materialen.
- De aanwezige materialen en producten worden bij (her)aanleg maximaal hergebruikt. Dit kan aangetoond worden via foto's voor en na de werf met oorspronkelijk en nieuw gebruik van de materialen (bv. tegels) of een lijst met hergebruikte materialen in het ontwerp.

3.3.4 Beheer

- **BH1. Afgestorven plantendelen blijven tot aan het voorjaar staan/liggen, tenzij op gras of verharding. Zones met dood hout worden zoveel mogelijk geïntegreerd. – ECO-richtlijn**

Afgestorven plantendelen van vaste planten en heesters bieden tijdens de winter schuil- en nestplaatsen voor heel wat insecten. Deze laat men dus zoveel mogelijk staan tot in het voorjaar. Daarna worden ze ter plaatse verwerkt als mulching materiaal, gecomposteerd of in een hooimijt verwerkt. Dood hout wordt geïntegreerd waar mogelijk. De toepassing van deze maatregelen kan aangetoond worden via fotomateriaal uit verschillende tuinen.

- **BH2. (uitbreiding op M1 – basis) Het tuinbeheer is gericht op het bewaken van het ecologisch evenwicht ter preventie van ziekten en plagen, en op een gezond bodemleven. Hierdoor wordt het gebruik van bestrijdingsmiddelen maximaal vermeden wordt. Gewasbeschermingsmiddelen zijn een laatste redmiddel en biologisch. – Major**

De tuinaannemer zet 100 % in op stap 1 tot 4 van de 8 principes van geïntegreerde gewasbescherming, waarbij vooral de klemtoon wordt gelegd op stap 1, nl. preventie van ziekten en plagen via het bewaken van het natuurlijk evenwicht en gezond bodemleven. Eventuele ziekten en plagen worden gemonitord, (stap 2) en er wordt pas actie ondernomen indien de aantasting ernstig is (stap 3). O.a. een veiligheidsrisico of behoud van erfgoedbeplantingen zijn goede redenen om toch tot een behandeling over te gaan, waarbij enkel wordt gekozen voor biologische, mechanische of fysische methodes (stap 4). Hiervoor dient een (digitale) registratie van de fytoproducten voorgelegd te worden.

- **BH3. Gevallen bladeren worden ter plaatse verwerkt: in de borders laten liggen, onder de boomspiegel, verwerken in (blad)compost,.. – ECO-richtlijn**

De tuinaannemer verwerkt afgevallen bladeren ter plaatse door ze in borders te laten liggen, onder de boomspiegel te vegen, te verwerken in (blad)compost,... Belangrijk is hierbij dat het organisch materiaal op het terrein ter plaatse blijft, en zo als voeding voor het bodemleven kan dienen. Dit wordt aangetoond met fotomateriaal.

- **BH4. Bij hooiland wordt het aantal maaibeurten per jaar bepaald door het ecologisch streefbeeld – ECO-richtlijn**

Het maaibeheer van hooiland wordt bepaald door de graslandfase waarin het hooiland zich bevindt, waarbij dit bij graslanden van fase 0, 1 en 2 gericht is op verdere verschraling. Vanaf fase 3 tot 5 wordt gefaseerd gemaaid, zodat een deel lang blijft, bloei mogelijk is en insecten kunnen overleven. Het maaisel wordt steeds afgevoerd, maar kan eventueel elders in de tuin verwerkt worden. Hiervan kan afgeweken worden, mits argumentatie. Maaibeurten kunnen ook afhankelijk zijn van het weer dat jaar. De tuinaannemer kan dit staven via fotomateriaal, aanwezige genoteerde soorten in het hooiland, en een jaarlijks maaibeheerplan.

- **BH5. Geschoren hagen die daarvoor geschikt zijn, mogen zich ontwikkelen tot bloeiende losse hagen. – ECO-richtlijn**

Het scheren van hagen kan een beheerintensief werk zijn, waarbij vaak de bloei voor bestuivers en de vruchtzetting voor vogels wordt onderbroken. Op terreinen waar hiervoor ruimte aanwezig is, wordt ingezet op de ontwikkeling van bloeiende, losse hagen. Dit kan met fotomateriaal gestaafd worden.